

sociale
KRUIDENIERS
VZW

Vlaanderen

www.socialekruideniersvlaanderen.be

Inhoudstafel

0. Inleiding	blz 3
1. Recht op voeding en verzorging	blz 4
2. Welke systemen van voedselbedeling bestaan er?	blz 8
3. Wat is een Sociale Kruidenier en waarin onderscheidt die zich van traditionele voedselhulp?	blz 11
4. Waar bestaan Sociale Kruideniers?	blz 14
5. Welk soort voedselbedeling is eigen aan de Sociale Kruidenier?	blz 16
6. Hoe begin je er aan?	blz 17
7. Een belangrijke startvraag: is er behoefte aan een Sociale Kruidenier?	blz 18
8. Met welke reglementering moet de Sociale Kruidenier rekening houden?	blz 20
9. Hoe organiseert de Sociale Kruidenier sociale tewerkstelling?	blz 22
10. Met welke organisaties zoekt de Sociale Kruidenier samenwerkingsverbanden?	blz 24
11. Welke producten legt de Sociale Kruidenier in de winkel en waar komen ze vandaan?	blz 26
12. Wie is klant van de Sociale Kruidenier en waarom?	blz 30
13. Welke prijs vraagt de Sociale Kruidenier voor zijn producten?	blz 32
14. Hoe komt de Sociale Kruidenier financieel rond?	blz 34
15. Hoe organiseert de Sociale Kruidenier een geslaagde ontmoetingsruimte?	blz 36
16. Hoe organiseert de Sociale Kruidenier participatie?	blz 37

1 Inleiding

In het zoekproces naar alternatieven om op een meer menswaardige wijze noodhulp te verlenen aan mensen in armoede, is de Sociale Kruidenier ontstaan. Individuen, organisaties en besturen vinden in het model een aantal aspecten terug die hen motiveren om dit in hun eigen omgeving te implementeren. Meestal wordt dit vooraf gegaan door een onderzoeksfase waarbij wordt nagegaan hoe op andere plaatsen in Vlaanderen vorm gegeven wordt aan deze nood.

Deze brochure wil hiervan deel uit maken. Bestaande sociale kruideniers, verenigd in de Sociale Kruideniers Vlaanderen vzw, formuleren in dit werkstuk antwoorden op enkele vaak gestelde vragen.

In die zin wil deze uitgave inspelen op een bestaande nood. Het heeft niet de pretentie van volledigheid maar kan eerder bekeken worden als zinvolle opstap en hulp met de bedoeling om mensen die de schouders willen zetten onder deze vernieuwende aanpak, te motiveren en te steunen.

Het model Sociale Kruidenier is een 'work in progress'. Steeds zijn we op zoek naar vernieuwing en trachten we in de invulling van onze missie in te spelen op nieuwe tendensen, sociale veranderingen en noden. Deze evoluties delen we met elkaar en ook graag met jullie.

Aarzel dan niet om met ons verder in contact te komen of even op bezoek te gaan bij lopende projecten. We ontvangen je graag, delen met enthousiasme onze ervaring en wensen je veel werkkracht toe in de oprichting van een Sociale Kruidenier in jouw omgeving.

Sociale Kruideniers Vlaanderen vzw
Rolwagenstraat, 49
2018 Antwerpen
03/226.13.93
0486/849349
www.socialekruideniersvlaanderen.be
Be17 7805 9216 6421

1

Recht op voeding en verzorging

Ondanks het feit dat Vlaanderen tot één van de rijkste regio's ter wereld behoort, leven heel wat mensen onder ons met een armoederisico. 1 op 10 bewoners, 1 op 5 kinderen, tot 50% voor allochtone groepen.... De cijfers liegen er niet om. Armoede in Vlaanderen? Het bestaat!

Armoede is een veelkoppig monster. Het is niet enkel een kwestie van inkomen. Het is een netwerk van sociale uitsluitingen op verschillende levensdomeinen die intens met elkaar verweven zijn, zoals onderwijs, werk, vrijetijdsbesteding, huisvesting en gezondheid.

Het toelaten van armoede is een schending van de mensenrechten. Armoedebestrijding is dus noodzakelijk. Dit doe je niet door op één moment één goede maatregel te nemen. Armoedebestrijding vraagt een volgehouden aandacht en inspanning van alle geledingen in onze samenleving. Tevens moet ze gericht zijn op een volwaardige participatie van iedereen aan de samenleving, zodat elkeen ten volle kan genieten van alle sociale grondrechten.

Eén van de basisnoden is nood aan voeding/verzorging. Voedselbedeling is hiervoor een oplossing. In confrontatie met de extreme nood van mensen in armoede zijn er steeds initiatieven ontstaan van directe hulp : voedselbedelingen, uitdeling van warme maaltijden, financiële hulp, ... Initiatieven van mens tot mens. Een concreet antwoord op een concrete nood. Een soort spoeddienst binnen de hulpverlening met vooral veel vrijwillige inzet van medeburgers. Naast de traditionele manieren die meer aan noodhulp doen denken, zijn recent andere werkvormen ontstaan, zoals de Sociale Kruidenier.

Noodhulp

De 'spoed'-initiatieven vallen vaak onder de noemer 'noodhulp'. De naam slaat dan vooral op de hulp aan mensen in nood, maar wijst ook op parallellen met noodhulpactiviteiten, zoals interventies van hulporganisaties in rampgebieden, waarbij tonnen noodhulp worden aangevoerd. Alarmerende berichten over de grootte van de nood brengen systemen op gang van financiële en materiële dotaties. Een soort watervalstelsel waarbij overschotten, tweedehands materiaal en overtijdse producten in de schoot van deze organisaties vallen. Zij, op hun beurt, verdelen alles aan 'de meest behoeftigen' in de vorm van noodhulppakketten.

De schaduwzijden

Deze vorm van hulp heeft zijn schaduwzijden. Vooreerst wordt het beeld bestendigd alsof het hebben van een ontoereikend inkomen voor de meeste mensen gaat over een korte periode in hun leven. Een soort moment van 'malchance' dat **tijdelijk** verholpen wordt met wat noodhulp. Meer nog: de verwachting ontstaat dat mensen slechts tijdelijk hier 'gebruik kunnen van maken', alsof het hier gaat om een gunst van de samenleving naar hen... Tevens wordt gesuggereerd dat noodhulp hét antwoord is op de situatie waarin mensen in armoede verkeren. Op die manier trekt noodhulp een schaduw over de reële mechanismen van uitsluiting en achterstelling en de nood aan een armoedebestrijdingsbeleid op alle vlakken.

Noodhulpinitiatieven leggen vaak hun hoofdaccent op de organisatie van de noodhulp zelf. Dit gaat gepaard met enorm veel menselijke inzet en energie. Zoveel mogelijk noodlijdenden helpen met een zo groot mogelijke omzet van goederen en middelen. Groei is vaak een teken van 'goed bezig zijn'. De noodhulpverlening is het doel. Punt uit.

De zoektocht naar producten die gratis verkregen worden, zwingelt een watervalstelsel aan waarbij voedseloverschotten gedumpt worden naar een steeds lager échelon. Producenten en retailers zijn immers genoodzaakt om niet verkochte en vervallen producten te vernietigen. Dit heeft een kostprijs.

Deze producten worden dan geschonken aan hulpverlenende initiatieven, die deze materialen dankbaar aanvaarden, want zij kunnen ze op hun beurt schenken aan mensen in nood. Deze vorm van hulp is een soort **eenrichtingsverkeer** waarbij zij die hebben, geven. Het bestendigt de machtsverhouding: tussen producent en noodhulporganisatie, tussen hulpgever en hulpvrager, tussen slachtoffer en reddingswerker.

Het is een soort rollenspel waarbij iemand iets heeft dat de andere wilt. Het brengt de twee in een **machtsrelatie**. Wat moet ik doen om de hulp te kunnen verkrijgen? Hoe moet ik me voordoen en mijn situatie schetsen? Dit patroon heeft ook een pervers effect, want hoe erger de situatie is, hoe meer de hulporganisatie zal geven. Hij die geeft, behoudt op die manier de macht. Hij die krijgt, blijft afhankelijk en hulpeloos. Zo blijft iedereen gevangen in zijn rol.

De heldere kanten van noodhulp

Noodhulp brengt mensen in beweging. Praktische inzet met een concreet antwoord op een reële nood zuigt vrijwilligers aan. Mensen met een toereikend inkomen komen die manier in contact met mensen in armoede: **betrokkenheid** van burgers op maatschappelijk achtergestelde groepen. Hierbij gaat het niet om een handvol mensen. Neen, duizenden vrijwilligers zijn op die manier aan de slag. In België zijn er alleen al op vlak van voedselverdeling meer dan 650 organisaties waarin telkens meer dan 20 vrijwilligers actief zijn.

Noodhulp zuigt tevens mensen in armoede aan. Het is een heel praktische en efficiënte manier om in **contact** te komen en mensen in armoede te vinden. Het signaleert ook een schandvlek in onze samenleving: het feit dat mensen in één van de rijkste regio's op aarde dienen te leven met een ontoereikend inkomen.

Welke systemen van voedselbedeling bestaan er?

Voedselhulp in Vlaanderen is een lappendeken van verscheidenheid. Aan de hand van enkele kenmerken proberen we een overzicht te geven van de verschillende systemen.

Krijgen/uitdelen of kiezen/winkelen

In sommige systemen wordt het voedsel uitgedeeld.

Voedselpakketten: organisaties verstrekken pakketten met voedsel die meestal van tevoren zijn klaargemaakt met producten die beschikbaar waren. De pakketten worden vaak op een vast moment in de week of maand uitgedeeld of afgehaald.

Daarnaast bestaat er een werkwijze die mensen ook de kans laat te kiezen.

Winkelsystemen: hier wordt geen voedsel uitgedeeld, maar zijn mensen in staat om zelf te kiezen welke producten worden meegenomen. De klanten kunnen vrij winkelen, al dan niet binnen enkele beperkende voorwaarden. Sommige winkels kennen ook meerdere openingsmomenten, waardoor de klanten een vrije keuze hebben omtrent het winkelmoment.

Gratis of betalen

Het al dan niet gratis aanbieden van producten heeft enerzijds te maken met opgelegde voorwaarden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de producten die via de EU ter beschikking worden gesteld en gratis moeten verdeeld worden. Anderzijds is het ook de keuze van de initiatiefnemer om – vertrekkende vanuit zijn visie op voedselhulp – een financiële bijdrage te vragen aan de klant.

Financiële bijdragen worden gevraagd onder de vorm van een lidmaatschapsbijdrage, een administratieve kost, een pakketbijdrage of de effectieve (gedeeltelijke) betaling van een stukprijs.

Halen of brengen

In de meeste systemen dienen mensen zelf hun pakket op te halen of zelf naar de winkel te gaan. Soms worden de producten aan huis geleverd indien mensen zich niet op eigen kracht naar het afhaal- of winkelpunt kunnen verplaatsen. In een moderne versie wordt de winkel zelf verplaatst naar de mensen, dan spreken we over de **mobiele kruidenier**.

Eenmalig of langdurig

Voedselhulp kan eenmalig zijn, beperkt in tijd of langdurig.

Met of zonder de klanten

Voedselhulp kan worden georganiseerd met inzet en betrokkenheid van de klanten zelf of zonder de inzet en betrokkenheid van de klanten. Betrokkenheid van de klant betekent dat mensen in armoede worden aangesproken op hun capaciteiten om mee de voedselhulp uit te bouwen. Kernwoorden hierbij zijn **emancipatie** en **empowerment**. De werking van de voedselhulp wordt op deze manier ingeschakeld in een ruimer armoedebestrijdingsbeleid.

Als klanten niet worden betrokken gaat de voedselhulp uit van liefdadigheid. De voedselhulp probeert dan te verhelpen aan de gevolgen van armoede.

Initiatiefnemers

Initiatiefnemers van voedselhulp zijn zeer divers. Het kan gaan om :

- OCMW's;
- CAW's;
- Samenlevingsopbouw;
- Welzijnsschakels;
- Verenigingen waar armen het woord nemen;
- parochieverenigingen;
- vrijwilligersgroepen;
- service-clubs;
- gemeentelijke overheden;
- streekorganen;
- NGO's (niet-gouvernementele organisaties);
- ...

3

Wat is een Sociale Kruidenier en waarin onderscheidt die zich van traditionele voedselhulp ?

In het zoekproces naar een betere vorm van voedselhulp met minder schaduwzijden is de Sociale Kruidenier ontstaan. Enerzijds speelt een Sociale Kruidenier in op de **materiële nood** van mensen in armoede op vlak van voeding en verzorging. Anderzijds brengt ze de samenleving in contact met hen en wil ze via **participatieve trajecten** en empowerment, mensen in armoede mogelijkheden aanbieden om hun situatie te verbeteren. Vanaf 2000 zijn er her en der in Vlaanderen initiatieven ontwikkeld die hier rond een pioniersrol opnemen. Zij verenigden zich (in 2004) in een platform. Langzaam ontstond een model met een eigen missie, visie en kerntaken. In 2010 werd de vzw Sociale Kruideniers Vlaanderen opgericht.

De missie van de Sociale Kruidenier luidt volgens de vzw als volgt:

'De Sociale Kruidenier is een winkel die een kwaliteitsvol alternatief biedt voor noodhulp. Door haar aanwezigheid creëert zij tevens een ontmoetingsplek waar mensen in armoede actief en uitnodigend als volwaardige partners betrokken worden in het kader van armoedebestrijding. Deze armoedebestrijding gebeurt zowel op individueel vlak, als op collectief vlak. Hierbij gaat ook aandacht naar het beïnvloeden van het beleid.'

De vzw Sociale Kruideniers Vlaanderen vertrekt van volgende definitie over armoede:

'Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt de armen van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving. Deze kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.' (J. Vranken)

Armoede is dus meer dan een gebrek aan geld. Om armoede te bestrijden zijn er acties nodig op individueel niveau, organisatieniveau en op niveau van de samenleving. De Sociale Kruidenier onderschrijft de noodzaak van een structurele aanpak van armoede. Hiervoor dient de overheid haar beleid te wijzigen en bijvoorbeeld voldoende hoge inkomens te garanderen.

Een Sociale Kruidenier: praktisch

De Sociale Kruidenier is een **winkel**; de klanten zijn mensen in armoede. Een objectieve toetsing op basis van duidelijke criteria bepaalt of iemand klant kan worden van de Sociale Kruidenier. Deze toetsing dient te gebeuren door een toeleider die hiervoor een mandaat heeft. De klanten kiezen uit kwaliteitsvolle producten wat ze willen kopen en betalen hiervoor. De betaalde prijs ligt onder de marktprijs.

Er wordt vraaggericht gewerkt, wat inhoudt dat het aanbod van de Sociale Kruidenier uitgebouwd is op basis van de vragen/noden van mensen in armoede. Het aanbod van een Sociale Kruidenier bestaat dus niet uit (vervallen) overschotten van de voedingsindustrie. Mensen in armoede moeten niet tevreden zijn met een aalmoes. Mensen in armoede verdienen – net als iedereen – kwaliteit en keuzevrijheid.

De Sociale Kruidenier zorgt bovendien dat zijn medewerkers (betaalde krachten en vrijwilligers) inzicht hebben in de leefwereld van mensen in armoede. Omdat de Sociale Kruidenier zich in zijn werking wil onderscheiden van de 'gewone noodhulp' en zijn visie en werkwijze wil bewaken, wordt er tevens gewerkt met een **kwaliteitslabel**.

De Sociale Kruidenier hoopt door zijn aanwezigheid en manier van werken onder andere een mentaliteitswijziging teweeg te brengen in de manier waarop in Vlaanderen aan noodhulp wordt gedaan.

Maar een Sociale Kruidenier is meer dan dat. Het staat ook voor:

Onthaal en ontmoeting

De Sociale Kruidenier is een **ontmoetingsplaats** voor mensen in armoede. Leven in armoede is dikwijls een eenzaam en stressvol bestaan. Een plek waar mensen bij een tas koffie op adem kunnen komen en een luisterend oor vinden, is dan ook belangrijk. Voor deze ontmoetingsfunctie wordt binnen de werking de nodige tijd en ruimte voorzien. De Sociale Kruidenier wil mensen niet afhankelijk maken van noodhulp. In de ontmoetingsruimte wordt op een aanklampende manier gewerkt om mensen in armoede als gelijkwaardige partners te betrekken binnen alle aspecten van de werking. Mensen worden binnen deze werking aangesproken op hun **capaciteiten**. Op deze manier wil de Sociale Kruidenier mensen laten groeien en zo uit hun maatschappelijk isolement halen. Vrijwilligerswerk, maar ook betaald werk, kan hierin een belangrijke rol spelen. Hierbij richt de Sociale Kruidenier zich op deze mensen die het meest ver van de arbeidsmarkt staan. Het creëren van een positieve werkervaring staat hierbij centraal.

Structurele armoedebestrijding

De uitbouw van Sociale Kruideniers in Vlaanderen zal niet volstaan om de strijd tegen armoede te winnen. De Sociale Kruidenier wil maximaal aansluiten bij organisaties die signalen geven aan de brede samenleving en het beleid over armoede en noodhulp om zo **structurele veranderingen** te bewerkstelligen en noodhulp overbodig te maken. Een Sociale Kruidenier heeft hiervoor een groepswerking waarvan de inhoud bepaald wordt door mensen in armoede of door een samenwerking met bestaande organisaties in de regio.

Participatie

Door het inbouwen en organiseren van participatie van mensen in armoede in de Sociale Kruidenier worden mensen in armoede niet alleen als volwaardige partner betrokken vanuit hun 'ervaringsdeskundigheid', maar wordt tegelijk ook een beroep gedaan op hun krachten. De Sociale Kruidenier valt zo te begrijpen als een vorm van **'emancipatorisch werken'** in de strijd tegen armoede. De Sociale Kruidenier werkt samen met andere organisaties om deze rol waar te maken.

Kwaliteitslabel

De werking van de Sociale Kruidenier wordt getoetst aan een aantal minimale criteria. Het is de bedoeling dat initiatieven die zich aansluiten bij de vzw Sociale Kruideniers Vlaanderen werken vanuit eenzelfde model en visie. Op termijn zal dit leiden tot een kwaliteitslabel dat toegekend kan worden.

In de volgende hoofdstukken wordt dieper ingegaan op wat een Sociale Kruidenier precies is, waar je rekening mee moet houden, hoe je een opstart voorbereidt en wat de voorwaarden en concrete invulling zijn.

4

Waar bestaan Sociale Kruideniers?

Her en der in Vlaanderen ontstaan initiatieven van Sociale Kruideniers. De vzw Sociale Kruideniers Vlaanderen wil hen verenigen. Contactadressen van aangesloten leden vind je op de website www.socialekruideniersvlaanderen.be

Maar ook buiten Vlaanderen zijn er tal van initiatieven terug te vinden:

- zo zijn er in Wallonië en Brussel 'les épiceries sociales'. Hiertoe behoort een vijftigtal Sociale Kruideniers van het OCMW, van het Rode Kruis of van particuliere initiatieven. Meer informatie op www.fds.be.
- in Nederland zijn er enkele sociale supermarkten. Voorbeelden hiervan vind je terug in onder andere Helmond, Almere en Rotterdam;
- in Frankrijk is er 'A.N.D.E.S, le réseau des épiceries solidaires'. Zij verenigen een vijfhonderdtal initiatieven;
- op Europees vlak is er momenteel nog geen samenwerking. Op federaal vlak is er wel reeds overleg.

5

Welk soort voedselbedeling is eigen aan de Sociale Kruidenier?

Ondanks de diversiteit aan systemen maakt een Sociale Kruidenier enkele duidelijke keuzes:

- de Sociale Kruidenier biedt producten aan in een **winkelsysteem**, waarbij de klanten de vrije keuze hebben welke producten ze aankopen (tegen betaling) en dit voor een bepaalde periode (vb. maximum 1 jaar);
- klanten worden mee **betrokken** in de organisatie en het beheer van de Sociale Kruidenier;
- de Sociale Kruidenier wil niet alleen de gevolgen van armoede bestrijden, in de eerste plaats wil de Sociale Kruidenier zich mee inschakelen in de **bestrijding** van de wortels van armoede.

6

Hoe begin je er aan?

Als startende Sociale Kruidenier kan je in deze brochure heel wat informatie terug vinden. Toch raden we je aan om een plaatselijke Sociale Kruidenier te bezoeken. Contactgegevens van verschillende Sociale Kruideniers vind je terug op www.socialekruideniersvlaanderen.be. Zij kunnen je uit eigen ervaring heel wat bijbrengen over het reilen en zeilen van een Sociale Kruidenier.

Vzw Sociale Kruideniers Vlaanderen kan je eveneens verder wegwijs maken met vragen die je nog hebt na het doornemen van deze brochure.

Zoek je hulp of bijstand wat betreft de locatie, de cliënten, het financiële luik, de contacten,... ?

Dan kan je best eens een afspraak maken met de sociale dienst van je stad / gemeente, je plaatselijk OCMW, het CAW (Centrum Algemeen Welzijnswerk), de mutualiteiten of een plaatselijke vereniging die al werkt rond armoede (bijvoorbeeld een welzijnsschakel). Misschien hebben zij wel oren naar je project en zijn ze bereid om samen te werken of kunnen ze jullie op andere vlakken verder helpen. Ook pastoors, ook al is hun aantal sterk aan het minderen, hebben soms nog een invloed en interessante contacten. Informeer zeker ook je vriendenkring, kennissen, collega's, plaatselijke leveranciers, het middenveld,.... over je project, zij hebben misschien wel de juiste contacten met leveranciers en/of subsidiekanalen.

Wil je werken met vrijwilligers?

Dan is het raadzaam om je te informeren over de wetgeving. Meer informatie hieromtrent vind je in hoofdstuk 9 en 16 en op www.vrijwilligerswerk.be.

Wil je werken met een sociale tewerkstelling?

Informeer dan zeker eens bij de VDAB, het OCMW en neem een kijkje op www.socialeconomie.be. Je vindt hierover ook meer info in hoofdstuk 9.

7

Een belangrijke startvraag: is er behoefte aan een Sociale Kruidenier?

Voordat je start, is het raadzaam om je plaats te bepalen binnen het reeds bestaande aanbod en te peilen naar de grootte van de behoefte waarop je wil inspelen. Met andere woorden: je begint met een marktonderzoek.

Via het plaatselijk OCMW of de sociale kaart bekom je een goed beeld van de bestaande initiatieven in je buurt. Daarbij kan je een onderscheid maken tussen de initiatieven die emancipatorisch werken en zij die louter caritatief tussenkomen. Deze vragen kan je als leidraad gebruiken:

- welke hulplijnen bedelen voeding?
- werken ze emancipatorisch of caritatief?
- is er een samenwerkingsverband mogelijk?
- is er noodzaak aan een apart initiatief?

Omdat een Sociale Kruidenier zich inspant voor mensen in armoede is het belangrijk om een zicht te krijgen op de situatie in je buurt. Het plaatselijke OCMW, ACW, CAW en andere beschikken over deze cijfers. Verder kan je terecht op de website van de federale overheid economie www.economie.fgov.be of op de website van de Vlaamse overheid www.vlaanderen.be/armoede.

Het doelpubliek van de Sociale Kruidenier bestaat hoofdzakelijk uit mensen met een vervangingsinkomen, ziekte-uitkering of leefloon. Ook vluchtelingen zonder papieren behoren tot de klanten. Zelfs meer en meer gezinnen met een inkomen uit werk (laag loon, mensen in een activeringstraject, gezinnen in collectieve schuldenregeling) moeten beroep doen op een Sociale Kruidenier. Omdat een doorverwijzing van een hulpverlener vereist is, is **overleg** essentieel. De doorverwijzing heeft als doel:

- de concurrentie met de middenstand te vermijden;
- het samenbrengen van mensen die in dezelfde situatie verkeren;
- te werken aan de oorzaak van het armoedeprobleem, dit zowel door individuele hulpverlening als groepswerkingen.

De praktische werking van de Sociale Kruidenier wordt gedragen door vrijwilligers, doelgroepvrijwilligers, mensen in activeringstrajecten en sociale tewerkstelling. Hiervoor heb je partners en samenwerkingsverbanden nodig. Het is raadzaam in je eigen regio na te gaan welke initiatieven en organisaties al werken met deze doelgroep en welke **samenwerkingsverbanden** je kan aangaan (info in hoofdstuk 9 en 10).

Pols tijdens je marktonderzoek ook zeker naar de reactie van de plaatselijke middenstand. Vaak staan ze positief tegenover een initiatief zoals een Sociale Kruidenier en wie weet kan je met hen samenwerken. Meer hierover vind je in hoofdstuk 10, 11 en 14.

8

Met welke reglementering moet de Sociale Kruidenier rekening houden?

Als Sociale Kruidenier heb je af te rekenen met een aantal eisen inzake hygiëne. HACCP, de afkorting voor Hazard Analysis and Critical Control Points, is een risico-inventarisatie voor voedingsmiddelen. De Nederlandse vertaling is: Gevaaranalyse en kritische controlepunten. Bedrijven die zich bezighouden met de bereiding, verwerking, behandeling, verpakking, vervoer en distributie van levensmiddelen dienen hierdoor alle aspecten van het voortbrengingsproces te identificeren en op gevaren te analyseren. Dit controleproces, uitgaande van de Europese Unie, wil ervoor zorgen dat het productieproces van alle voedingsmiddelen gepaard gaat met zo weinig mogelijk risico op besmetting. De controle situeert zich rond de volgende items:

Hygiëne-eisen i.v.m. infrastructuur

- inrichting en lokalen, ventilatie, verlichting
- kleedkamers, toiletten, lavabo's
- vloeren, muren, leidingen, plafonds, deuren, ramen
- werkoppervlakken, snijplanken, apparatuur, gereedschap

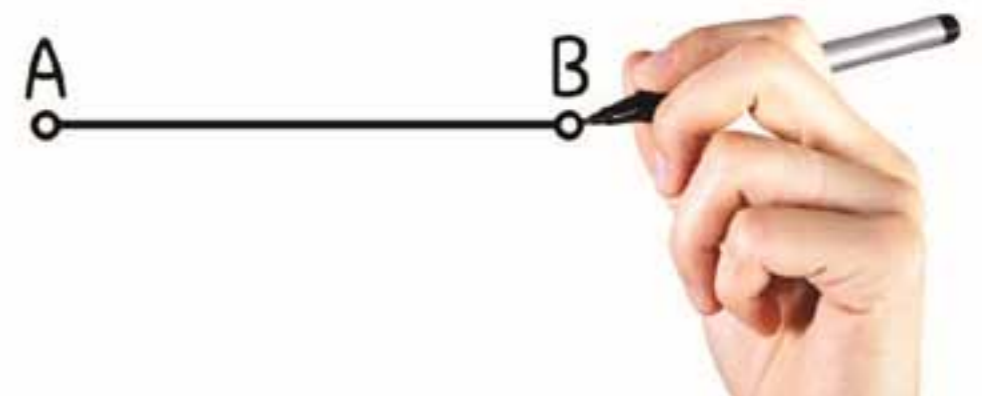
Hygiëne-eisen tijdens de bereiding en bediening

- ontvangst en opslag van goederen
- voorbereiding
- warme en koude bereiding
- bediening, portioneren, koelen, regenereren, restverwerking
- afruim, vaatwas, water, transport

Algemene hygiëne-eisen

- afval, leeggoed, reiniging, desinfectie, ongediertebestrijding
- persoonlijke hygiëne
- HACCP

Het is belangrijk dat je voor elk kritisch controlepunt kan aantonen hoe je te werk gaat, en hoe je voldoet aan de kwaliteitseisen. Meer informatie vind je bij het FAVV (Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen: www.favv.be).

9

Hoe organiseert de Sociale Kruidenier sociale tewerkstelling?

De Sociale Kruidenier is allereerst een werkgever van **vrijwillige doelgroepmedewerkers**. Mensen in armoede worden betrokken als volwaardige partners en aangesproken op hun krachten en competenties. Het is belangrijk om dit goed te organiseren. Veel Sociale Kruideniers werken daarom met vrijwilligerscontracten en laten het huishoudelijk reglement ondertekenen. Dit lijkt formeel en afstandelijk, maar zo geef je te kennen dat je hun werk ernstig neemt. Probeer de taakbelasting zo goed mogelijk te spreiden en het engagement van de vrijwilligers realistisch te houden. Het risico bestaat dat ze teveel op zich nemen, opgebrand geraken en uiteindelijk afhaken.

Naast doelgroepmedewerkers kan je beroep doen op **vrijwilligers zonder armoede-ervaring**. Vaak gaat het om mensen die een duurzaam engagement aankunnen, wat je werking ten goede komt. Die mix van mensen zonder en met armoede-ervaring levert soms spanningen op, maar aan de andere

kant is het nooit slecht om naar een sociale mix te streven. Het versterkt de gedachte dat iedereen in een situatie van armoede terecht kan komen én eruit kan klimmen.

De 65-jarige Marc is er al bij van de start van de sociale kruidenier. *'Ik ben verantwoordelijk voor het voorraadbeheer binnen de winkel. We zijn een diverse groep van 10 vrijwilligers waarin iedereen zijn taak heeft. Door de regelmatige inspraakmomenten, heeft iedere vrijwilliger hier het gevoel dat hij de Sociale Kruidenier mee vorm kan geven.'*

Daarnaast kan een Sociale Kruidenier ook een werkgever van **sociaal tewerkgestelden** zijn. Daarbij vormen de vrijwilligers onder het cliënteel de belangrijkste wervingspool. Zo wordt aan mensen in armoede een laagdrempelige insteek geboden om een opleidings- en tewerkstellingstraject aan te vatten. In zijn ideale vorm groeit een persoon in armoede uit van een gewone klant, vrijwilliger en sociaal tewerkgestelde, tot een sterke kandidaat op de reguliere arbeidsmarkt. Dit zal uiteraard niet voor iedereen kunnen, maar elk succesverhaal is er eentje meer. Dat geldt ook voor elke groei in dit proces. Er bestaat een hele waaier aan sociale tewerkstellings **statuten**, met verschillende aanvraagprocedures, subsidiëringwijzen en verantwoordelijke overheden. Een beknopt overzicht:

- de meest bereikbare sociale tewerkstellingsvorm is **art.60**, want het lokale OCMW is de voornaamste bevoegde overheid. Normaal gezien rekent het OCMW een heel beperkt tarief per uur aan, bijvoorbeeld één of twee euro, maar het kan ook geheel kosteloos via het systeem art.60 §7. Veelal gaat het om mensen die een periode tewerkstelling nodig hebben om toegelaten te worden tot de sociale zekerheid. Afhankelijk van de leeftijd van de betrokkene kan dat oplopen tot meer dan twee jaar, wat in sommige gevallen duurzame tewerkstelling toelaat.
- daarnaast heb je statuten die voornamelijk via de **Vlaamse Overheid** gaan (VDAB): gesco, wep+ en sine. Over het algemeen gaat het om mensen die laaggeschoold en/of langdurig werkloos zijn. Belangrijk is dat hier ook subsidies zijn voorzien voor omkadering en dat je mensen kan aantrekken met een sterk profiel. Een nadeel is dat een bepaalde schaal nodig is. Een enkele Sociale Kruidenier voldoet als werkvloer moeilijk aan de voorwaarden, al was het maar omdat je steeds vaker een minimum aantal mensen te werk moet kunnen stellen. Samengevat: dit zijn moeilijke subsidiedossiers, maar erg interessant als je voldoende groot bent.
- **arbeidszorg** is het derde systeem en een buitenbeentje. Het gaat om 'personen die omwille van persoons- en/of maatschappijgebonden redenen niet (meer) kunnen werken onder een arbeidscontract in het regulier of beschermend tewerkstellingscircuit'. Meestal gaat het om mensen met een handicap. Ze worden 'tewerkgesteld' voor onbepaalde duur, maar dan met behoud van een uitkering en zonder arbeidscontract. Dus eigenlijk doen ze in principe hun werk op vrijwillige basis. Deze vorm van sociale tewerkstelling is een doel op zich, maar vraagt vaak om behoorlijk wat begeleiding. Er zijn voor zover bekend pas omkaderingssubsidies vanaf 10 tewerkgestelde personen.

Meer info vind je bij de koepelorganisatie: <http://www.sst.be/samen/> of via www.google.be.

10

Met welke organisaties zoekt de Sociale Kruidenier samenwerkingsverbanden?

Door het aangaan van samenwerkingsverbanden met belangrijke spelers op lokaal niveau, creëer je een draagvlak en afstemming van bestaande organisaties met elkaar. Een lokale inbedding in het sociaal beleid van je stad of gemeente, geeft veel mogelijkheden op vlak van samenwerkingsverbanden:

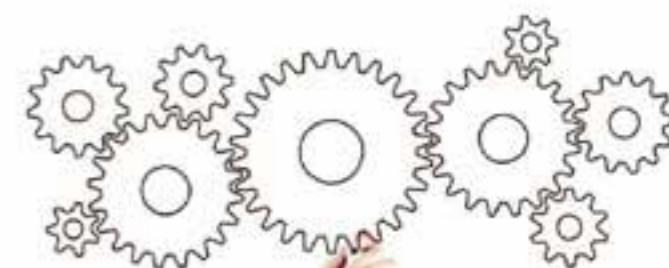
- de dienst lokale economie kan je een heel stuk op weg helpen in het overbrengen van de visie bij de lokale middenstand;
- Lokale Verenigingen waar armen het woord nemen kunnen samen met jou activiteiten organiseren binnen de ontmoetingsruimte van de Sociale Kruidenier en mensen toeleiden naar hun bijeenkomsten;
- bekendmaking van lokale projecten; gezond (t)huis, energiesoepers, gezonde voeding;
- professionele partners zoals het OCMW, mutualiteiten, sociaal verhuurkantoor, het CAW kunnen je helpen wat betreft de toeleiding;
- opbouwwerkers en straathoekwerkers kunnen de ontmoetingsplaats ook als vindplaats gebruiken om nieuwe contacten te leggen en hun hulpverlening kenbaar te maken;
- organisaties actief in de sociale tewerkstelling kunnen je helpen met het tewerkstellingsluik.

Ook voor andere organisaties kan de ontmoetingsplaats van een Sociale Kruidenier interessant zijn om hun **aanbod kenbaar te maken** bij een kwetsbaar en vaak moeilijk te bereiken publiek. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de centra voor basiseducatie.

Sommige organisaties hebben een sociale kruidenier als deelwerking en doen nog andere activiteiten in het kader van armoedebestrijding, bijvoorbeeld een sociaal restaurant of een tweedehandswinkel.

Naast lokale samenwerking, is het voor de Sociale Kruidenier ook belangrijk op **bovenlokaal** niveau een aantal samenwerkingsverbanden af te sluiten met:

- andere Sociale Kruideniers (Vlaanderen, Brussel, Wallonië);
- armoedebestrijdingorganisaties (Bond Zonder Naam, Steunpunt armoedebestrijding, Samenlevingsopbouw, ACW, Welzijnszorg/Welzijnsschakels, ...);
- commerciële partners (aankoopcentrale, supermarkten, ...);
- andere organisaties zoals gemeente, Komosie (Koepel van Milieuondernemers in de Sociale Economie),...

11

Welke producten legt de Sociale Kruidenier in de winkel en waar komen ze vandaan?

Een Sociale Kruidenier zal mensen met een beperkt inkomen een zo uitgebreid mogelijk aanbod aan **basisproducten** aanbieden. Naast deze basisproducten wil een Sociale Kruidenier gezonde en verse voeding aanbieden. **Gezonde voeding** is duur waardoor mensen in armoede genoodzaakt zijn om kant-en-klare voeding aan te kopen. Een Sociale Kruidenier wil daarom een antwoord bieden aan hen die geen toegang hebben tot betaalbare gezonde voedingswaren. Er wordt daarom een basisaanbod verkocht aan een lage prijs, zodat er een evenwichtige maaltijd kan samengesteld worden. Er wordt dus een grote nadruk gelegd op gezonde en verse voeding: verse groenten en fruit, maar ook eieren, charcuterie/vlees en vis.

Naast een voedingsaanbod is er soms een aanbod van **hygiënische en verzorgingsproducten** in het gamma. Toegang tot hygiënische producten is namelijk even belangrijk als toereikende gezonde voeding. Een Sociale Kruidenier kan aan zijn klanten dus een gamma van schoonmaak- en verzorgingsproducten aanbieden. Hieronder vind je een overzicht van het mogelijke aanbod:

Aanbod voeding

- verse groenten en fruit
- charcuterie
- zuivelproducten
- verse eieren
- brood
- conserven
- droogvoeding
- diepvriesproducten

Aanbod verzorgingsproducten

- babyverzorgingsproducten (bv. shampoo en luiers)
- shampoo en douchegel
- tandpasta
- verzorgingsattributen (zoals tandenborstels en oorstaafjes)
- maandverband en inlegkruisjes
- eventueel lichaamscrèmes en lotions

Aanbod huishoudproducten

- schoonmaakproducten
- afwasproducten
- waspoeder
- kuisattributen.

Omdat het aanbod van de Sociale Kruidenier gericht moet zijn op de klanten, moeten deze ook bevestigd worden. Op die manier wordt het aanbod gestuurd door de klanten en wordt op hun noden ingespeeld. Een jaarlijkse **klantenbevestiging** is een minimum.

Zoals reeds vermeld bieden sommige Sociale Kruideniers naast het aanbod van aangekochte voedingswaren nog voor een deel producten van de Voedselbank en het EU-hulpprogramma aan. Deze producten worden verdeeld door de Voedselbanken in Vlaanderen en worden gratis aangeboden in de Sociale Kruidenier. Op deze manier hebben klanten de keuze tussen gratis en betalende producten. Zeker voor regio's waar geen andere alternatieven voorhanden zijn, kan dit een interessante keuze zijn. Andere Sociale Kruideniers bieden enkel de aangekochte producten aan die ze verkopen aan een lager percentage. De bedoeling is echter om op termijn alleen producten aan te bieden aan een lage prijs. Momenteel zijn er nog onvoldoende alternatieven om dit in elke Sociale Kruidenier te realiseren, vandaar dat er op sommige plaatsen ook nog een **gratis aanbod** is.

Eigenlijk kan je een Sociale Kruidenier het beste bekijken als een echte kruidenierswinkel, maar dan gericht op mensen met een beperkt inkomen, om hen een toegang te bieden tot gezonde voeding en huishoud-, verzorgings- en basisproducten. De meeste Sociale Kruideniers streven naar een beperkte periode van bijvoorbeeld een jaar. Klanten hebben ook een keuze in het aanbod en worden op die manier niet gedwongen producten mee te nemen die ze niet wensen. Via het luisteren naar de noden van de klanten zal het aanbod in de Sociale Kruidenier steeds wat wisselen, eveneens afhankelijk van de mogelijkheden van de producten en van de Sociale Kruidenier.

Een Sociale Kruidenier streeft naar een kwaliteitsvol en gevarieerd aanbod van producten. Een Sociale Kruidenier haalt zijn producenten via verschillende kanalen:

Lokale middenstanders

Sociale Kruideniers maken dikwijls afspraken met lokale middenstanders omtrent het aankopen of gratis krijgen van producten. Zo zijn er Sociale Kruideniers die 's avonds het niet verkochte brood ophalen bij bakkers die wekelijks producten die tegen vervaldatum aanzitten kunnen ophalen in een plaatselijk grootwarenhuis.

Zelf aankopen in grootwarenhuizen

Omdat Sociale Kruideniers een gevarieerd basisaanbod willen aanbieden en dit aanbod niet gegarandeerd is via andere toevoerkanalen, dienen Sociale Kruideniers zelf veel aan te kopen. Dit gebeurt veelal in de lokale grootwarenhuizen, waar misschien nog een kleine korting kan worden bedongen op de aankoopprijs.

Carrefour

Enkele Sociale Kruideniers hebben een overeenkomst met Carrefour, waardoor ze tegen een zeer laag tarief producten van Carrefour kunnen aankopen.

Eigen kweek

Sommige Sociale Kruideniers kweken tevens groenten in de eigen moestuin. De moestuin fungeert dan niet alleen als toeleverancier van producten, maar ook als tewerkstellingsinitiatief of als ontmoetingsplek voor bijvoorbeeld de buurt.

Voedselteams

Enkele Sociale Kruideniers hebben contact met Voedselteams en proberen een samenwerking op het getouw te zetten. Voedselteams promoten kleinschalige en duurzame land- en tuinbouw en een zo kort mogelijke keten tussen producent en consument.

Giften

Sociale Kruideniers zijn dankbaar voor alle giften. Giften in natura of giften in cash. Lokaal worden dikwijls inzamelacties gehouden door bijvoorbeeld scholen, parochies, instellingen, ... ten voordele van de plaatselijke Sociale Kruidenier. Een oproep naar serviceclubs of geëngageerde particulieren levert soms een financiële injectie op voor de kruidenier.

Voedselbank

De Voedselbank zamelt voedseloverschotten in via de industrie, de distributie en eigen inzamelacties. Lidorganisaties van de voedselbank kunnen maandelijks producten ophalen in hun provinciale voedselbank. Ook sommige Sociale Kruideniers halen producten af van de voedselbank. Producten van de voedselbank dienen doorgaans gratis te worden uitgedeeld aan de klanten.

Europese Unie

De Europese Unie stelt via het Belgisch Interventie- en restitutie bureau (BIRB) gratis levensmiddelen ter beschikking aan mensen in armoede. Sociale Kruideniers kunnen via het BIRB een aanvraag tot erkenning indienen. Producten verkregen via het BIRB dienen gratis te worden uitgedeeld aan mensen in armoede.

12

Wie is klant van de Sociale Kruidenier en waarom?

Sociale Kruideniers zijn winkels, waarvan de klanten mensen met een laag inkomen zijn. Een objectieve toetsing op basis van duidelijke criteria bepaalt of iemand klant kan worden. Deze toetsing gebeurt steeds door een **toeleider**, waarmee een samenwerking wordt afgesloten. De Sociale Kruidenier doet zelf nooit het maatschappelijke onderzoek dat moet leiden tot een doorverwijzing.

Het is niet de bedoeling dat de klanten voor altijd bij de Sociale Kruidenier komen winkelen. Daarom wordt de sociale en financiële situatie na een bepaalde periode (bijvoorbeeld 6 maanden of 1 jaar) opnieuw geëvalueerd door de toeleider. Op basis hiervan kan de toegang tot de Sociale Kruidenier verlengd of stopgezet worden.

Toeleiders

De Sociale Kruideniers in Vlaanderen willen samenwerken met verschillende toeleiders, om zoveel mogelijk mensen in armoede te bereiken – ook mensen zonder wettige verblijfsvergunning. Toeleiders zijn officieel erkende organisaties die samenwerken met of begeleiding geven aan onder andere mensen met een beperkt inkomen. Deze diensten doen een evaluatie van de sociale context. Mogelijke toeleiders zijn sociale diensten van ziekenfondsen, thuiszorgdiensten, CAW's, OCMW's, vakbonden, sociale diensten van ziekenhuizen, gezinsbegeleidingsdiensten, sociale tewerkstellingsplaatsen, ...

Criteria voor doorverwijzing

De toeleiding naar de Sociale Kruidenier gebeurt steeds op basis van **objectieve criteria**. Dit kan gaan om de budgetstandaard. Andere Sociale Kruideniers werken met een maximum leefgeld per maand, dit wil zeggen datgene dat overblijft na betaling van alle vaste kosten. Elke Sociale Kruidenier heeft zijn objectieve criteria. Informeer je bij een collega.

Doorverwijsbrief

Voor doorverwijzing naar de Sociale Kruidenier, dient de doorverwijsbrief door de toeleider te worden ingevuld en meegegeven met de betreffende persoon. Deze neemt de brief mee naar het kennismakingsgesprek, waarbij hij/zij informatie krijgt over de werking van de Sociale Kruidenier en zijn/haar persoonlijke toegangspas krijgt.

Onthaalfunctie

In de ontmoetingsruimte van de Sociale Kruideniers kunnen diensten worden aangeboden van toeleiders en/of kan informatie worden gedeeld. Hierdoor worden klanten bereikt die anders moeilijker bereikbaar zijn. Op die manier kunnen de klanten zelf terug initiatief nemen en hun eigenwaarde terugvinden.

13

Welke prijs vraagt de Sociale Kruidenier voor zijn producten?

Er bestaat geen eenduidigheid over de prijzen die gehanteerd worden in de verschillende Sociale Kruideniers. De prijzen die gevraagd worden zijn afhankelijk van verschillende factoren:

- de visie en geschiedenis van de Sociale Kruidenier;
- de manier waarop de aankoop van de producten wordt gefinancierd (sponsors, nevenactiviteiten, tussenkomst van doorverwijzers...);

- de commerciële partners waarmee kan worden samengewerkt;
- de herkomst van de producten (supermarkt, lokale spelers, voedseloverschotten...).

Er is echter één belangrijk gemeenschappelijk punt: bij elke Sociale Kruidenier moeten de klanten **betalen** voor de producten die ze zich aanschaffen. De prijs die de klanten moeten betalen ligt hierbij steeds lager dan de werkelijke winkelprijs. Bij een deel van de Sociale Kruideniers bestaat de winkel evenwel uit twee delen: een gratis gedeelte en een betalend gedeelte. Bij een ander deel van de winkels worden enkel aangekochte goederen aangeboden aan een lagere prijs.

Het gratis gedeelte

Welke zijn de gratis producten?

- EU-producten die via de BIRB door de voedselbanken verdeeld worden. Deze zijn verplicht gratis;
- producten van de voedselbank (voedseloverschotten, producten via acties zoals de Delhaize actie...);
- producten die dringend de deur uit moeten.

Klanten kunnen beperkt gebruik maken van deze gratis producten. In sommige Sociale Kruideniers krijgen deze gratis producten een fictieve waarde, gelijk aan de marktwaarde en kan het gezin voor een maximumbedrag per maand 'aankopen'. In andere Sociale Kruideniers kunnen mensen een maximum aantal stuks meenemen, op basis van de grootte van het gezin. In een aantal Sociale Kruideniers kunnen gezinnen bij dringende nood eenmalig een gratis crisisbon of voedselpakket krijgen.

Het betalende gedeelte

In het betalende gedeelte worden producten aangeboden die de Sociale Kruidenier zelf aankoopt en/of verkrijgt via andere kanalen (gratis of aan een lage prijs). Klanten kunnen deze producten aankopen aan **gereduceerde** prijzen. De gegeven kortingen kunnen hierbij variëren, maar bedragen minstens 10 à 15 % tegenover de gewone winkelprijs.

De klant krijgt een wekelijkse of maandelijks limiet waarvoor hij kan aankopen, in functie van de mogelijkheden/middelen van de Sociale Kruidenier en waarbij rekening gehouden wordt met het voedingsbudget en de gezinsgrootte. De klant kiest zelf hoeveel hij wenst uit te geven per winkelbezoek tot hij de aangegeven limiet bereikt heeft. Bedragen die overblijven zijn meestal niet overdraagbaar. Producten die de vervaldatum benaderen, kunnen in een koopjeshoek worden geplaatst.

De Sociale Kruidenier streeft ernaar zoveel mogelijk een break-even te bereiken op vlak van aankoop/verkoop, zodat er geen verlies wordt gemaakt en op lange termijn leefbaarheid kan worden gegarandeerd. (meer info hoofdstuk 14)

14

Hoe komt de Sociale Kruidenier financieel rond?

Naar het antwoord op deze vraag is zo goed als elke Sociale Kruidenier op zoek. Het streefdoel is een zelfbedruipende kruidenier te creëren die eventueel kan uitgroeien tot een werkgever van de doelgroep. Maar het is niet eenvoudig om een model uit te werken waarbij de uitgaven en de inkomsten in evenwicht zijn. Dat blijft voor elk initiatief een zoektocht. Enkel de combinatie van verschillende methoden kan hieraan bijdragen. Daarbij moet geschipperd worden tussen enerzijds producten aan een betaalbare en voldoende lage prijs, maar anderzijds een voldoende hoge prijs, zodat de geleden verliezen niet te hoog zijn.

Met dit in gedachten, lijkt het nog maar de vraag of een zelfbedruipende kruidenier een droombeeld is of werkelijkheid kan worden. We gaan ervan uit dat de slaagkansen van een Sociale Kruidenier stijgen door te starten onder de vleugels van een bestaande VZW of sociale organisatie. Wanneer je van nul start, wordt de financiële leefbaarheid moeilijker.

Hoe dan ook: altijd is creativiteit, inventiviteit en enthousiasme onmisbaar. Hieronder geven we een kort overzicht van mogelijke pistes om een sociale kruidenier leefbaar te houden. De realiteit leert ons dat een combinatie van deze maatregelen noodzakelijk is om het verlies zo laag mogelijk te houden.

Het is dus een kwestie van de aankoopprijs van de producten die je in de winkel aanbiedt, zo laag mogelijk te houden. Dit kan via:

... overleg met:

- lokale zelfstandigen/handelaars: met hen kan je afspraken maken rond het overnemen van overschotten, over moeilijk verkoopbare producten, producten die tegen de houdbaarheidsdatum zitten, ... Een bakker uit de buurt zou bijvoorbeeld zijn niet-verkochte brood aan het einde van de dag aan de Sociale Kruidenier kunnen geven, hetzelfde kan bijvoorbeeld met de lokale supermarkt. Deze producten kan je goedkoop of gratis overnemen en aan een lage prijs verkopen in de winkel, waarmee je de prijzen van andere producten kan laten zakken.
- lokale producenten: Zijn er in de buurt boeren of sociale economie projecten die bepaalde grondstoffen produceren? Ook hier kan je afspraken mee maken rond overname van overschotten, donatie van niet verkoopbare producten, ...

- vzw Sociale Kruideniers Vlaanderen: via de samenaankoop worden regelmatig grote hoeveelheden van bepaalde producten aangekocht. Op die manier kunnen er kortingen verkregen worden, waardoor je als kleine Sociale Kruidenier de producten aan een lage prijs kan aankopen die op hun beurt goedkoop aan de klanten kunnen worden aangeboden.
- grote spelers: leg je oor ook zeker eens te luister bij grote ketens.

Bij dit alles is het vooral belangrijk om je **creativiteit** te gebruiken. Zijn er in de buurt projecten waar je bij kan aansluiten (waar je bijvoorbeeld je eigen groenten kan telen of zelf brood kan bakken)? Veel van deze voorstellen zijn niet structureel. In een eerste stadium zal dit ook nog niet aan de orde zijn. Pas als je een vast klantenbestand hebt, weet je wat er bij de doelgroep leeft, kan je gaan nadenken over hoe het aanbod meer structureel gemaakt kan worden (vb. meel aankopen en samen brood maken om in de winkel te verkopen). Hoe zo een groeipad er kan uit zien, bekijk je best met enkele bestaande Sociale Kruideniers.

... sponsoring, zowel in natura als financieel.

... subsidies

De subsidiekanalen variëren van jaar tot jaar. Bij de verschillende overheden kunnen subsidieaanvragen ingediend worden. Neem zeker een kijkje op de website van jouw provincie en stad/gemeente. Vlaamse, federale en Europese subsidies behoren ook tot de mogelijkheden. Over het algemeen gaat het hier over projectsubsidies.

... solidariteitsmechanismen

Om een financiële leefbaarheid te bekomen, kan er ook gekeken worden of er bepaalde groepen zijn die bereid zijn een meerprijs te betalen voor hun aankopen. Deze meerprijs kan een deel van het verlies opvangen. De concrete invulling van deze piste wordt verder onderzocht.

... samenwerking met sociale organisaties, stad/gemeente, ocmw

Dit kan bijvoorbeeld voor het gebruik van een gratis of goedkope ruimte, logistiek of transport. Sommige OCMW's, gemeentebesturen of organisaties gaan nog verder en ondersteunen hun lokale Sociale Kruidenier door (een gedeelte van) de loonkosten op zich te nemen, een structurele korting te voorzien op de producten of rechtstreeks giften aan de klanten van de Sociale Kruidenier te doen.

... een zo laag mogelijke arbeidskost

Dit kan door te werken met vrijwilligers, sociale economie, art. 60-ers (i.s.m. OCMW).

Momenteel zijn er voor zover gekend geen Sociale Kruideniers die zelfbedruipend werken. De bestaande kruideniers proberen zonder structurele financiering hun winkel draaiende te houden. Omwille van de stijgende belangstelling door de verschillende overheden, ontstaan pistes die aan de financiële leefbaarheid kunnen bijdragen. Zo werken enkele Sociale Kruideniers momenteel aan een businessplan dat de financiële leefbaarheid van de winkels onder de loep neemt. De resultaten hiervan worden eind 2012 bekend gemaakt.

15 *Een Sociale Kruidenier is meer dan een winkel alleen...
Het wil ook een ontmoetingsplaats zijn, waar aandacht
is voor participatie.*

Hoe organiseert de Sociale Kruidenier een geslaagde ontmoetingsruimte?

In de Sociale Kruidenier gaat het over meer dan winkelen alleen, het sociale aspect – het organiseren van ontmoeting – is een erg belangrijk, zo niet het belangrijkste aspect van een Sociale Kruidenier. De ontmoetingsruimte is de kern van de werking. De winkel schept de voorwaarde om in contact te kunnen komen met mensen in armoede. Deze ruimte geeft de klanten de mogelijkheid om even op adem te komen, om in contact te komen met anderen (zowel vrijwilligers, hulpverleners als lotgenoten). Gezelligheid en goede sfeer zijn belangrijk om een goede ontmoetingsruimte te creëren. Zo kan je klanten bijvoorbeeld verwelkomen met een kop koffie of thee.

In de ontmoetingsruimte hanteer je een methodiek van aanwezigheid. Het is niet de plaats om hulpverlening op te zetten of om aan individueel maatschappelijk werk te doen. Daar zijn andere diensten voor. In de ontmoetingsruimte vinden mensen in armoede een luisterend oor, een plaats waar ze het gevoel hebben aanvaard te worden, zoals ze op dat moment zijn. Van hieruit kan informatie, advies en doorverwijzing gegeven worden en kan nuttige informatie verspreid worden via folders, posters, ...

Een ontmoetingsruimte kan de gelegenheid bieden om mensen/cliënten te betrekken. Zo kunnen vrijwilligers ingezet worden voor het ontmoetingsverhaal. Dit kan door de klanten te voorzien van koffie of door hen als tolk in te schakelen voor anderstalige klanten. Op die manier spreek je hen aan op hun kwaliteiten.

De winkel en de ontmoetingsruimte zijn met elkaar verbonden. Mensen worden er verwelkomd om van daaruit te gaan winkelen. Het is bij wijze van spreken de doorgang tot de winkel. Hoe de ruimte eruit ziet is niet het belangrijkste. Het is vooral van belang dat de toegang tot de ruimte zo laagdrempelig mogelijk is en dat de inrichting net en verzorgd is zodat de klant zich er goed voelt en er tot rust kan komen.

16

Hoe organiseert de Sociale Kruidenier participatie?

Iedereen, arm en niet-arm, heeft het recht om mee vorm te geven aan de samenleving. Participatie gaat uit van het vertrouwen in de mogelijkheden van mensen en brengt communicatie tot stand. Vanuit deze **communicatie** ontstaat **dialogo** en daaruit **sociale verandering**.

Organiseren van participatie binnen een Sociale Kruidenier is dus meer dan inspraak organiseren. Inspraak binnen een Sociale Kruidenier kan bijvoorbeeld worden georganiseerd door een bevraging te houden onder de klanten over het productaanbod of de openingsuren of op een vrijwilligersvergadering stil te staan bij de werking van de Sociale Kruidenier.

Het organiseren van participatie binnen een Sociale Kruidenier is onder meer het aanbieden van **vrijwilligerswerk** of **sociale tewerkstelling**. Vrijwilligerswerk en/of sociale tewerkstelling zijn essentiële elementen van een Sociale Kruidenier. Het biedt de vrijwilligers of de tewerkgestelden kansen op succeservaring, geloof in eigen kunnen, zelfvertrouwen, waardering, vormings- en ontmoetingskansen en ontwikkeling van (sociale) vaardigheden.

Vrijwilligerswerk binnen een Sociale Kruidenier is mogelijk voor een diversiteit aan taken en activiteiten. Denk hierbij aan aankopen doen, registratie en administratie, kassa doen, koffie schenken en afwassen in de ontmoetingsruimte, onthaal, tolken, ... Vrijwilligerswerk in een Sociale Kruidenier is niet exclusief voorbehouden voor mensen in armoede of exclusief voor niet-armen. Idealiter is een vrijwilligersgroep een gemengde groep van armen en niet-armen.

Participatie ontstaat binnen de dagelijkse werking van de Sociale Kruidenier. Doordat vrijwilligers, professionals en klanten samenwerken ontstaat er communicatie en dialoog en worden bestaande structuren en werkelijkheden in vraag gesteld, steeds opnieuw. Kenmerkend aan dit dialoogproces is: 'ik kan niet voor anderen denken, ook niet zonder anderen denken, evenmin kunnen anderen voor mij denken'. Vanuit dit dialoogproces wordt gestreefd naar sociale verandering: Hoe kunnen we de samenleving, te beginnen met de eigen organisatie, vormgeven zodat iedereen een menswaardig bestaan heeft?

In deze brochure kreeg je als lezer een algemeen beeld over de visie en missie van de vzw Sociale Kruideniers Vlaanderen, alsook heel wat achtergrondinformatie die nuttig kan zijn als je als organisatie een Sociale Kruidenier in jouw omgeving wenst op te starten. Voor meer informatie kan je steeds terecht bij de vzw of bij de verschillende Sociale Kruideniers die lid zijn bij de vzw.

Meer info op
www.socialekruideniersvlaanderen.be

Sociale Kruideniers Vlaanderen vzw; september 2012

De opmaak en druk van deze brochure was mogelijk dankzij de financiële ondersteuning van het Overleg Ethisch Vermogensbeheer (OEVER).

sociale
KRUIDENIERS

VZW

Vlaanderen